

GAZZELİ GRUPLAR VE İSRAİL ARASINDAKİ REHİNE SÜRECİ: STRATEJİK BİR DEĞERLENDİRME

GÖKHAN BATU

Uzman ORSAM

“

İsrail, rehinelere bırakılmasını, Gazzeli gruplar üzerinde, kara ve hava operasyonlarıyla maksimum baskının kurulmasına bağlamış ve rehine aileleri başta olmak üzere İsrail kamuoyunu bu minvalde yönlendirmeye muvaffak olmuştur.

”

Filistinli sivil kayıpların artışıyla beraber Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Batılı ülke yönetimlerinin İsrail'e desteğinin değişmemekle birlikte, söylemlerinin insani hassasiyetin de yer tuttuğu farklı bir düzleme oturtulduğu görülmektedir. Buna karşılık, operasyonun durması yönünde bir inisiyatif gözlemlenmemekte, aksine Gazzeli grupların yok edilmesi konusunda desteğin sürdüğü anlaşılmaktadır. Dolayı-

sıyla gelinen noktada Filistinli grupların elindeki en stratejik enstrümanın rehinelere olduğu ve İsrail için en hassas meseleyi rehinelere teşkil ettiği ifade edilebilir. Meselelerin değerlendirilmesinden önce, hangi amaç veya gerekçeyle olursa olsun sivillerin hedef alınması, alkonulması, sivil altyapıların hedef alınması suretiyle toplu cezalandırma gibi fiillerin, uluslararası hukuk ve insani değerler açısından kabul edilemez olduğunun altı çizilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, burada rehinelere ve İsrail hapis-hanelerinde tutulan Filistinlilere ilişkin yapılmakta olan değerlendirme, sivillerin mağdur olduğu süreçlerin normalleştirilmesinden ziyade, bunun anlaşılması ve sürecin işleyişindeki en önemli hassasiyetlerden biri olan rehinelere meselesinde tarafların stratejik hamlelerinin, hatalarının veya kazanımlarının açıklanması amacına yöneliktir.

REHİNE ANLAŞMASI: NE OLDU-NE OLABİLİRDİ?

7 Ekim sonrasında İsrail için en büyük sorun temelde Gazzeli grupların elindeki rehinelere olmuştur. Bu genel olarak süreç boyunca tarafların rehinelere üzerinden tam bir psikolojik harp yürüttüğünü söylemek mümkündür. Ancak saldırı nedeniyle yaşanan şok ve infial, Gazzeli gruplarla 5 gün kadar ülke sınırları içinde çatışmalara girilen süreçte, İsrail kamuoyunun güvenliğinin tekrar sağlanmasına yönelik öncelikli beklentisi, özellikle kara hareketinin ilk haftasına kadar sahne olan belirsizlik ortamında rehinelere konusunda hükümet üzerindeki baskının sınırlı kalmasına sebep olmuştur. Bu durum, hükümet ve güvenlik bürokrasisi için strateji üretilmesi adına hem zaman kazandırmış hem de manevra alanı sağlamıştır. Dolayısıyla İsrail bu süreçte kapsamlı bir kamu diplomasisi

yürütme imkânı bulmuştur. İsrail tarafının iletişim stratejisinin ana odağı ise Gazzeli grupların asla anlaşılmayacak “şeytani varlıklar”, “insan hayvanlar” oldukları minvalindeki ifadeler olarak belirginleşmiştir. Bu stratejinin, dolaylı olarak, müteakip süreçte gerçekleştirilecek kara operasyonunda rehine kayıplarının yükünü hafifletecek bir kaldıraç işlevi görmesi ve kara operasyonlarında ordunun elini rahatlaması amacıyla tasarlandığı değerlendirilmektedir. Gazzeli gruplar ise öncelikle 2 Amerikalı rehineyi bırakarak ABD ve Batı’ya, birkaç gün sonra ise 2 İsraili rehineyi serbest bırakarak İsrail kamuoyuna mesaj niteliğinde stratejik iki cevap vermiştir. Bu iki serbest bırakmayı, örgütlerin anlaşma imkânı olduğunun ilanı şeklinde yorumlamak mümkündür. Bunun en önemli çıktısı ise İsrail tarafında ilerleyen süreçte hükümet

met üzerinde oluşan kamuoyu baskısına zemin hazırlama olmuştur. Nitekim, ekim ayı sonuna doğru Gazzeli grupların “herkes için herkes” şeklinde, bütün rehinelere karşılık, İsrail hapishanelerindeki bütün Filistinliler önerisi de bu stratejinin bir uzantısı olarak yorumlanmaktadır. Burada kadar Gazzeli grupların rehinelere konusundaki

adımların, kazanımlarının azami düzeye çekilmesi noktasında olumlu olduğu değerlendirilmekle birlikte, müteakip süreçte bunun devam ettirilemediği, İsrail'in ise Gazzeli grupların rehinelere araçsallaştırmasını engellemek adına geliştirdiği stratejinin görece başarılı olduğu düşünülmektedir.

Zira İsrail, rehinelere bırakılmasını, Gazzeli gruplar üzerinde, kara ve hava operasyonlarıyla maksimum baskının kurulmasına bağlamış ve rehine aileleri başta olmak üzere İsrail kamuoyunu bu minvalde yönlendirmeye muvaffak olmuştur.

Bu kapsamda, rehinelere bırakılmasına ilişkin eşik, Gazzeli gruplarla anlaşmaktan ziyade bunların çatışma ile zorlanmasına bağlanmıştır. Zira kara operasyonlarının başlaması sonrası Gazze'deki şiddetli saldırılar ve karadaki ilerleme sonrası Hamas'la yapılan anlaşma da bu çerçevede dâhilinde gelişmiştir.

Buna karşılık, daha önce ifade edildiği gibi kara operasyonlarının ilk haftası geride kalırken, hem dünya kamuoyunun Gazzeli sivil kayıplarına ilgisi artmış hem de İsrail'de, rehinelere durumuna ilişkin endişeler ve beklenti üzerinden hükümet üzerindeki baskının düzeyi yükselmeye başlamıştır. Bu şartlar ise, Gazzeli grupların "ses getirecek sayıda rehine" takasına karşılık İsrail'in kara operasyonunu görece uzun

bir süre erteleme adına uygun şartları sağlamıştır. Böylesi bir teklif, 7 Ekim'de yaşanan güvenlik zafiyeti nedeniyle "ertelenmiş" hesaplaşmalara maruz kalacak hükümet yetkililerinin direnç gösterebileceğinin ötesinde kararları gerektirecek niteliktedir. Ancak Gazzeli grupların bu noktada manzarayı iyi okuyamadığı ve rehinelere mevcudiyetini uygun anlamayla değerlendiremediği düşünülmektedir. Dolayısıyla rehi-

nelerin takasına yönelik anlaşma, takip eden süreçte İsrail'in sahadaki ilerlemesi sonrasında gerçekleşmiş, bunlar üzerinde oluşan "yoğun baskı" ile rehinenin bırakılması arasında kurulan korelasyonu destekleyen bir görüntü vermiştir. Dahası anlaşmanın formatı, "herkes için herkes" olarak başlangıçta önerilen şartlarla kıyaslanamayacak kadar olumsuzdur.

“

Katar ve ABD arabuluculuğunda, Mısır'ın da dâhil olduğu süreçle İsrail ve Hamas arasında bir takas anlaşması üzerinde ilerleme sağlandığı ve meselenin imza aşamasına geldiği açıklanmıştır. Bu anlaşmaya göre 4 gün boyunca sürecek olan ateşkes süresince, Filistinlilerin elindeki 50 civarında rehineye karşılık, İsrail hapishanelerinde tutulan 150 civarındaki Filistinlinin serbest bırakılması kararlaştırılmıştır.

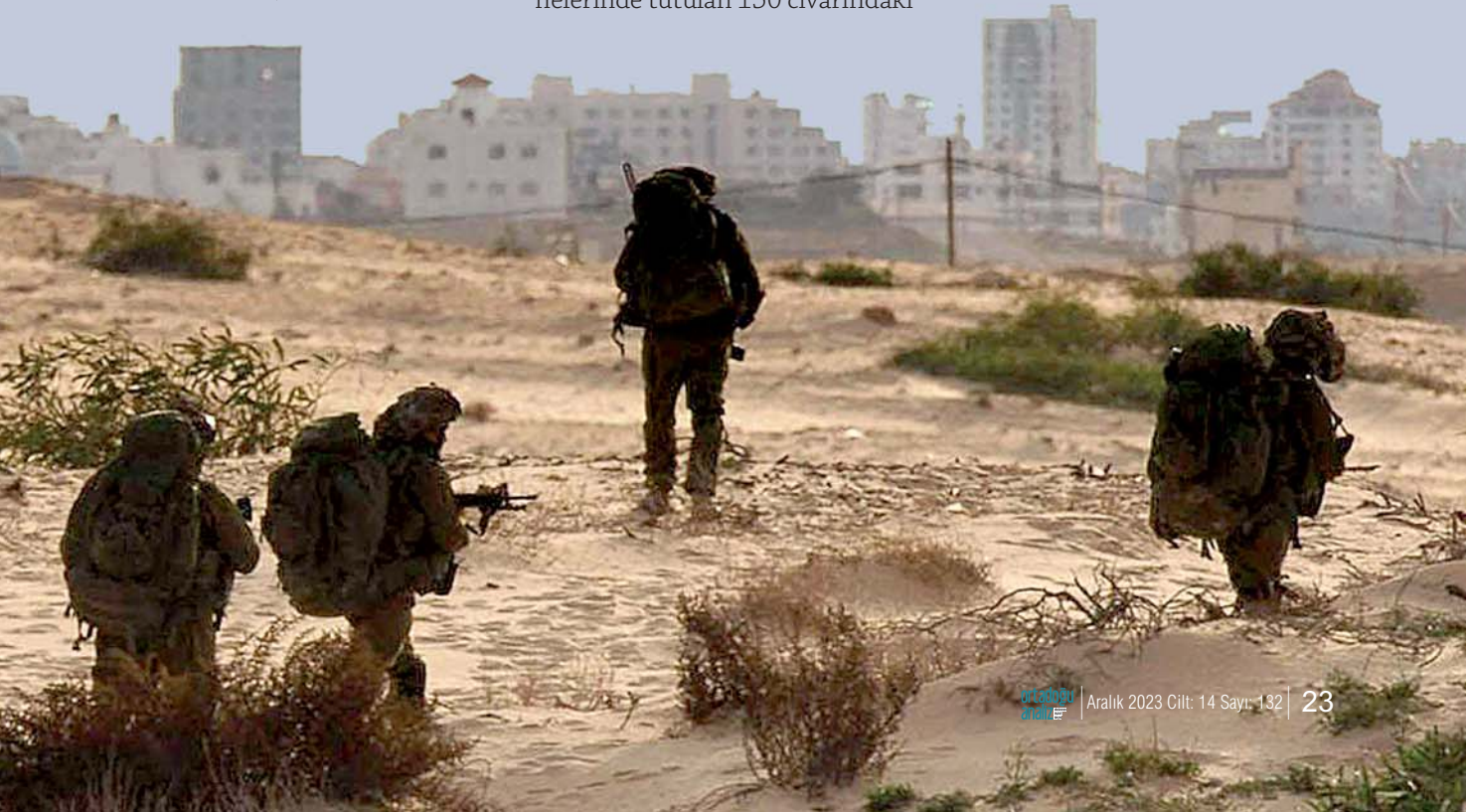
”

ATEŞKES SÜRECİ

21-22 Kasım tarihleri itibarıyla Katar ve ABD arabuluculuğunda, Mısır'ın da dâhil olduğu süreçle İsrail ve Hamas arasında bir takas anlaşması üzerinde ilerleme sağlandığı ve meselenin imza aşamasına geldiği açıklanmıştır. Bu anlaşmaya göre 4 gün boyunca sürecek olan ateşkes süresince, Filistinlilerin elindeki 50 civarında rehineye karşılık, İsrail hapishanelerinde tutulan 150 civarındaki

Filistinlinin serbest bırakılması kararlaştırılmıştır. Buna ek olarak Gazze'nin, kuzeyi de dâhil olmak üzere tümüne insani yardımların ulaşımına İsrail tarafından izin verilmesi anlaşma kapsamına alınmıştır. 4 günün sonunda ise Hamas tarafının bırakacağı her 10 rehine için ateşkesin 1 gün uzatılacağı ifade edilmiştir. 24 Kasım itibarıyla takas faaliyetleri başlamış, ufak pürüzler ve ertelemeler dışında, 4 gün boyunca anlaşmaya

uygun olarak rehinelere serbest bırakılmıştır. 4. günün sonunda ise anlaşma kapsamında her gün 10 rehinenin serbest bırakılması ile çatışmaya verilen aranın 1 gün uzatılması yönündeki öncüle uygun olarak ateşkes, 1 Aralık Cuma sabahına kadar sürdürülebilmektedir. İsrail tarafı, Hamas'ın 07.00 itibarıyla teslim edilecek rehinelere listesini iletmediğini ve akabinde ateşkesi bozduğunu iddia ederken, Hamas, İsrail'in gece saatlerinde yapılan görüşmelerden çekildiğini iddia etmiştir. Süreç sonucunda 105 İsraili serbest bırakılmıştır, 138 rehinenin ise Gazzeli grupların elinde olduğu tahmin edilmektedir.

Neticede bu tarih itibarıyla İsrail'in saldırılarını aynı şiddette tekrar başlatmış ancak bu sefer harekâtın

kapsamı, güneyi de hedef alacak şekilde genişlemiştir. Özellikle, harekâtın başlarında, Gazze Şeridi'nin kuzeyini hedef alan ve halkın güneye gitmesi yönünde uyarılarda bulunmasına karşılık, bu kez İsrail'in Han Yunus'u hedef alması ve buradaki Filistinlilerin de bölgeyi terk ederek güneye doğru çekilmelerini istemesi, şehir halkının sürekli bombardımandan kaçmak üzere yer değiştirmesini beklemesi, hasta, çocuk ve yaşlıların mevcut olduğu şartlarda uygulanabilir bir senaryo değildir. Keza, kasım ayı sonunda İsrail'e gerçekleştirdiği son ziyaretinde ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in, muhataplarına, kuzeydeki harekât stratejisinin güneyde uygulanamayacağı yönünde net uyarılarda bulunduğunun açıklanması, mezkûr baskının açık göstergesidir.

“Geline noktada İsrail'in, çatışmazlık sürecinin uzadığı oranda çatışmaların tekrar başlamasının zorlaşması dolayısıyla takas sürecinin uzamamasını tercih ettiği, aksi takdirde politik amaçlarını gerçekleştirmekte zorlanacağını hesapladığı düşünülmektedir.”

Çatışmaların süresinin uzaması, dünya kamuoyunun, özellikle sivil kayıplar odağında artan ilgisi nedeniyle İsrail tarafının ifade ettiği “ucu açık bir süre boyunca” sürecek çatışmalar konusunda baskısının artmasına neden olmaktadır. Geline noktada İsrail'in, çatışmazlık sürecinin uzadığı oranda çatışmaların tekrar başlamasının zorlaş-

ması dolayısıyla takas sürecinin uzamamasını tercih ettiği, aksi takdirde politik amaçlarını gerçekleştirmekte zorlanacağını hesapladığı düşünülmektedir. Gazzeli grupların elindeki 138 rehinenin varlığı ise hükümet üzerindeki baskının devam etmesine neden olmaktadır.

“

Her ne kadar asimetrik savaş metotları uygulamakta ve meskûn mahallerde çatışmanın avantajlarından istifade etse de savaşın 2. ayına girilirken İsrail'in, Gazze'deki güvenlik rejimini tamamen değiştirme ve söz konusu grupları yok etme hedefiyle başlattığı harekât çerçevesinde zamanın bu grupların aleyhinde işlediğini ifade etmek mümkündür. Özellikle İsrail Ordusunun kuzeyde yoğunlaşan ve ateşkes sonrası güneye sarkan operasyonlarının ve sahada genişlemesinin, Gazzeli örgütlerin lojistik imkânlarını kısıtladığı değerlendirilmektedir.

”

Sonuç olarak 7 Ekim'de yaşanan saldırı neticesinde İsrail'in bir kara harekâtı ve topyekûn işgal süreci gerçekleştirmesi ihtimaline binaen Hamas'ın ciddi bir hazırlık yaptığı; bu kapsamda bir yandan lojistik, mühimmat ve asimetrik yöntemler açısından geliştiği ve çeşitlendiği, diğer yandan tünel ağlarını genişletmeye yönelik çalışmalar yürüttüğü anlaşılmaktadır. Her ne kadar asimetrik savaş metotları uygulamakta ve meskûn mahallerde çatışmanın avantajlarından istifade etse de savaşın 2. ayına girilirken İsrail'in, Gazze'deki güvenlik rejimini tamamen değiştirme ve söz konusu grupları yok etme hedefiyle başlattığı harekât çerçevesinde zamanın bu grupların aleyhinde işlediğini ifade etmek mümkündür.

Özellikle İsrail Ordusunun kuzeyde yoğunlaşan ve ateşkes sonrası güneye sarkan operasyonlarının ve sahada genişlemesinin, Gazzeli örgütlerin lojistik imkânlarını kısıtladığı değerlendirilmektedir. Bu çerçevede ateşkesin, Gazzeli grupların, çatışma öncesi düzende kendilerini lojistik açıdan besleyen ve bir kısmının hâlen devam ettiği değerlendirilen imkânlar dâhilinde yeniden tahkim olmaları için alan ve süre kazandırdığı düşünülmek-

tedir. Dahası, çatışmanın uzaması ve zamana yayılması, İsrail ve ABD'de üzerindeki uluslararası baskının artması açısından avantaj olarak değerlendirilebilir. Zira uluslararası gündemin odağının çok hızlı bir şekilde değişebildiği bu süreçte 7 Ekim saldırısı sırasında yaşananların etkileşimi zayıflarken Filistinli sivilin can kaybının günden güne artması, ABD başta olmak üzere Batılı ülkelerdeki kamuoyu hassasiyetinin diri kalmasına neden olmakta ve hükümetler üzerindeki baskıyı artırmaktadır. İsrail tarafı ise iç kamuoyuna, “rehinelerin geri getirilmesinin” çatışma ve şiddet üzerinden Gazzeli grupların zorlanmasıyla mümkün olabileceğine dair iddiasını güçlendirmekte işlevsel olduğunu ifade etmek mümkündür. Dahası rehinenin yarıya yakınının döndürülmesi nedeniyle de hükümet ve ordunun eli bir miktar rahatlamıştır. Kıyaslamaya gidilecek olursa, daha önceki rehine takasları göz önünde bulundurulduğunda, Gazzeli grupların mevcut rehine süreçlerinden kazancının minör düzeyde kaldığını ifade etmek mümkündür. ■

